

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ЗДОРОВ'Я ТА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
Кафедра наук про здоров'я

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету здоров'я та фізичного
виховання

Едуард СИВОХОП

« 09 » червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПСИХОГЕНЕТИКИ

Рівень вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Клінічна психологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи психогенетики**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **053 Психологія** освітньої програми «**Клінічна психологія**»

Розробник: Палько Т.В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри наук про здоров'я

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри наук про здоров'я протокол № 16 від «21» чвн 2024 року

В.о. завідувача кафедри Мар'яна ДУБ

Схвалено науково-методичною комісією факультету здоров'я та фізичного виховання

протокол №12 від «27 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії Фелікс ФІЛАК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	3-й	3-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,6 самостійної роботи студента – 2,7	5-й	5-й
	Лекції:	
	24 год.	8 год.
	Практичні (семінарські):	
	20 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усно	Самостійна робота:	
	46 год.	78 год.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи психогенетики**» є підготовка фахівців спеціальності 053 «Психологія» за освітнім ступенем бакалавра відповідно до державних стандартів та освітньо-професійної програми підготовки «Клінічна психологія».

Психогенетика – наука, що знаходиться на перетині генетики і психології, займається вивченням ролі спадковості і середовища у формуванні психічних і психофізіологічних властивостей людини. Метою вивчення навчальної дисципліни «**Основи психогенетики**» є формування у студентів базових знань і понять про виникнення, протікання, профілактику розладів, пов'язаних із генетичними змінами; вивчення ролі спадковості і умов довкілля у формуванні психічних і психофізіологічних властивостей людини, інтелектуальних здібностей, прояву девіантної поведінки і психічних розладів; оволодіння майбутніми психологами вміннями застосовувати психогенетичні методи дослідження у практичній діяльності. У рамках курсу знаходить своє відображення дискусія навколо набутого (середовищного) і спадкового в людині.

Відповідно до застосовування психологічних знань у практичних ситуаціях освітньо-професійної програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні:

ЗК1 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК7 Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові:

СК 1 Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2 Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3 Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК 4 Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК11 Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

СК 12 Розуміння сфер компетентності та специфіки професійної діяльності клінічного психолога.

СК 13 Розуміння психологічної сутності станів здоров'я та хвороби, знання критеріїв та методів дифдіагностики для визначення психічної норми та патології.

СК 15 Розуміння закономірностей функціонування основних фізіологічних систем і психічних функцій людини у нормі та патології, чинників, що впливають на зміну психічних якостей людини під впливом хвороби.

СК 16 Розуміння зв'язку клінічної психології з суміжними сферами знання (психопатологією, патопсихологією, психофізіологією, нейрофізіологією, нейропсихологією, психосоматикою, наркологією, дефектологією, психотерапією та ін.) та використання інтегративного підходу в своїй діяльності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна ОК 11 «Основи психогенетики» тісно пов'язана і доповнює такі навчальні дисципліни, як ОК14 «Загальна психологія», ОК 12 «Фізіологія вищої нервової діяльності», ОК 21 «Психологія розвитку та вікова психологія», ОК 18 «Клінічна психологія», ОК 19 «Практикум з клінічної психодіагностики».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Клінічна психологія», вивчення навчальної дисципліни **«Основи психогенетики»** повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	ПР1
Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань	ПР2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	ПР3
Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	ПР4
Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.	ПР10
Відповідально ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	ПР15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни.

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
У процесі аналізу та пояснення психічних явищ, процесів, станів та властивостей вільно володіти категорійно-поняттєвим апаратом з навчальної дисципліни «Основи психогенетики». Мати концептуальні та методологічні знання з психогенетики і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.	ПРН1
Вирізняти і характеризувати перспективи розвитку психогенетики та її застосування в практичній психології, особливості психогенетичних досліджень, закономірності та особливості розвитку й функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	ПРН2
Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, добирати та структурувати	ПРН3

матеріал для розкриття певного питання, теми чи проблеми в усній або письмовій формі з метою вирішення професійних завдань. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.	
Планувати і виконувати експериментальні та/або теоретичні дослідження з основ психології та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті всього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.	ПРН4
Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику, враховуючи культуральні особливості співрозмовника.	ПРН10
Розуміти необхідність постійного професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку задля професійної самореалізації	ПРН15

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- термінологічні диктанти;
- тести;
- розв'язування задач;
- презентації результатів СРС.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, індивідуальне письмове опитування, тестовий контроль (I-II рівня) (письмовий та онлайн), вирішення типових практичних завдань.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота (теоретичні питання, тестові та практичні завдання).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний (стаціонарно чи онлайн) залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота											Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	СРС	50	100
30*										20		

T1, T2 ... – теми, СРС – самостійна робота студента

* - відповідно до таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни»

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
1.Практичні заняття*	10	30*
1.1 Розв'язок ПОЗ**	1	10
1.2 Тези, есе	1	5
1.3 Презентація результатів виконаних завдань ***	1	5
1.4 Укладання схем/ порівняльних таблиць/ бібліографії/ картотеки методик/ добірки статей з обґрунтуванням застосованих параметрів	1	10
3.Самостійна робота (виконання навчально-дослідних завдань)		20
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

* розраховується як середній бал за теоретичні відповіді

** професійно-орієнтована задача

*** виконується за вибором студента

Примітка. Навчання на сайті <https://prometheus.org.ua/> ПРОГРАМИ ЄС ЕРАЗМУС+ з поданням сертифікату про результат навчання.

При оцінюванні СРС визнаються та зараховуються результати неформального та/або інформального навчання, які за тематикою та змістом відповідають як ОК в цілому, так і його складовим (розділ, тема, індивідуальне завдання тощо), передбачені РП даного освітнього компонента (Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, уведеного в дію наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» № 99/01-04 від 19.12.2023 р.(п.2.8, п.2.9)).

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводиться 1 модульна контрольна робота (МКР). Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою. МКР складається з вирішення тестових завдань, володіння термінами, теоретичних питань та задачі або проблемного питання практичного змісту. Розподіл балів за результат виконання МКР визначається таким чином: максимально 50 балів – МКР (таблиця 2). До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти. На виконання письмового компонента МКР відводиться до двох академічних годин. В МКР є 6 тестових завдань, глосарій (4 терміна), 2 теоретичні питання, 1 задача або проблемне питання практичного змісту. Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 2 бали, за терміни – по 2 бали, теоретичне питання – у 10 балів, за задачу або проблемне питання практичного змісту – 10 балів.

За допомогою письмової модульної контрольної роботи оцінюється ступінь засвоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 50 балів (див. табл. 2).

Студент, який не з'явився на МКР з поважної причини, може пройти його у визначений кафедрою термін.

Шкала контролю модульної контрольної роботи

Показники	Бали
Письмова модульна контрольна робота:	0 – 50:
тестові завдання (6 тестових завдань, за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0 - 12
- термінологічний диктант (4 терміни, за кожну правильну відповідь нараховується 2 бали)	0 - 8
2 теоретичні питання (за кожну правильну відповідь нараховується 10 балів)	0 - 20
задача або проблемне питання практичного змісту	0 - 10

Підсумковий модульний контроль з дисципліни проводиться у вигляді заліку в кінці семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали умови договору про навчання та усі види обов'язкових робіт (самостійних завдань, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Відповідальний працівник деканату у відомості проти прізвища такого студента робить позначку «недопущений». Якщо підсумкова модульна оцінка становить не менше 60 балів, то за згодою студента вона може бути зарахована як підсумкова (семестрова) оцінка з навчальної дисципліни. Вона може бути виставлена у відомість обліку успішності та залікову книжку (індивідуальний навчальний план) до початку екзаменаційної сесії, відразу після оголошення результатів останнього модульного контролю. При цьому присутність студента є обов'язковою. За наявності бажання підвищити рейтинг студент складає залік. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Незалежно від того, чи студент складає залік/іспит у зв'язку з тим, що в нього підсумкова модульна оцінка незадовільна (35-59 балів), чи з метою підвищення позитивної оцінки, викладач виставляє студенту оцінку, керуючись виключно рівнем його знань, виявлених на залікові, тобто, виходячи із 100 балів, але при цьому виставлена підсумкова (семестрова) оцінка не може бути нижчою за підсумкову модульну оцінку.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Психогенетика як наука. Елементарні основи спадковості.

Тема 1. Психогенетика як галузь науки. Історія становлення та розвитку психогенетики.

Тема 2. Основні поняття психогенетики. Методи психогенетичних досліджень.

Тема 3. Основи класичної генетики. Хромосомна теорія спадковості.

Тема 4. Відхилення від менделівських закономірностей.

Тема 5. Хромосомні аберації і поведінка людини.

Модуль 2

Психогенетика нормальної та аномальної поведінки

Тема 6. Психогенетичні дослідження інтелекту. Психогенетика порушень інтелекту та психічних захворювань.

Тема 7. Психогенетика когнітивних здібностей, креативності. Роль спадковості і середовища у формуванні функціональної асиметрії.

Тема 8. Психогенетичні дослідження темпераменту.

Тема 9. Психогенетичне дослідження рухових функцій. Рухові тести.

Тема 10. Психогенетика асоціальної девіантної поведінки. Злочинність як генетична основа аномалій поведінки.

Тема 11. Психогенетика розладів самоконтролю людини та психічних розладів.

Тема 12. Генотип-середовищна взаємодія.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 90					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1						
Психогенетика як наука. Елементарні основи спадковості						
Тема 1. Психогенетика як галузь науки. Історія становлення та розвитку психогенетики.	4	2	-			2
Тема 2. Основні поняття психогенетики. Методи психогенетичних досліджень.	8	2	2			4
Тема 3. Основи класичної генетики. Хромосомна теорія спадковості.	8	2	2			4
Тема 4. Відхилення від менделівських закономірностей.	6	2	-			4
Тема 5. Хромосомні аберації і поведінка людини.	8	2	2			4
Модуль 2						
Психогенетика нормальної та аномальної поведінки						
Тема 6. Психогенетичні дослідження інтелекту. Психогенетика порушень інтелекту та психічних захворювань.	6	2	-			4
Тема 7. Психогенетика когнітивних здібностей, креативності. Роль спадковості і середовища у формуванні функціональної асиметрії.	8	2	2			4

Тема 8. Психогенетичні дослідження темпераменту.	8	2	2			4
Тема 9. Психогенетичне дослідження рухових функцій. Рухові тести.	6	2	-			4
Тема 10. Психогенетика асоціальної девіантної поведінки. Злочинність як генетична основа аномалій поведінки.	8	2	2			4
Тема 11. Психогенетика розладів самоконтролю людини та психічних розладів.	8	2	2			4
Тема 12. Генотип-середовищна взаємодія.	8	2	2			4
Модульна контрольна робота	2		2			
Залік	2		2			
Разом за модуль	90	24	20			46
Разом за семестр	90	24	20			46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин: 90					
	Форма навчання: заочна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
1-й семестр						
Модуль 1 Психогенетика як наука. Елементарні основи спадковості						
Тема 1. Психогенетика як галузь науки. Історія становлення та розвитку психогенетики.	8	1				7
Тема 2. Основні поняття психогенетики. Методи психогенетичних досліджень.	8	1				7
Тема 3. Основи класичної генетики. Хромосомна теорія спадковості.	9	1	1			7
Тема 4. Відхилення від менделівських закономірностей.	7					7
Тема 5. Хромосомні аберації і поведінка людини.	9	1	1			7
Модуль 2 Психогенетика нормальної та аномальної поведінки						
Тема 6. Психогенетичні дослідження інтелекту. Психогенетика порушень інтелекту та психічних	7					7

захворювань.						
Тема 7. Психогенетика когнітивних здібностей, креативності. Роль спадковості і середовища у формуванні функціональної асиметрії.	7	1				6
Тема 8. Психогенетичні дослідження темпераменту.	7	1				6
Тема 9. Психогенетичне дослідження рухових функцій. Рухові тести.	7	1				6
Тема 10. Психогенетика асоціальної девіантної поведінки. Злочинність як генетична основа аномалій поведінки.	7	1				6
Тема 11. Психогенетика розладів самоконтролю людини та психічних розладів.	6					6
Тема 12. Генотип-середовищна взаємодія.	6					6
Залік	2		2			
Разом за модуль	90	8	4			78
Разом за семестр	90	8	4			78

6. 3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Основні етапи становлення і розвитку психогенетики. Основні поняття психогенетики. Методи психогенетичних досліджень. Поняття конкордантності та дискордантності.	2	
2	Основи класичної генетики. Відхилення від менделівських закономірностей.	2	1
3	Хромосомні аберації і поведінка людини.	2	
4	Психогенетика порушень інтелекту та психічних захворювань Психогенетика когнітивних здібностей, креативності. Роль спадковості і середовища у формуванні функціональної асиметрії.	2	
5	Психогенетичні дослідження темпераменту. Психогенетичне дослідження рухових функцій. Рухові тести.	2	
6	Психогенетика асоціальної девіантної поведінки. Злочинність як генетична основа аномалій поведінки.	2	1
7	Психогенетика розладів самоконтролю людини та психічних розладів.	2	
8	Співвідношення впливу генотипу та середовища. Полігенно зумовлена схильність до хвороб.	2	
9	Модульна контрольна робота	2	
10	Залік	2	2
Разом		20	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Вступ. Предмет і принципи психогенетичних досліджень. 1. Користуючись рекомендованою літературою проаналізувати перспективи розвитку психогенетики та її застосування в практичній психології. За результатами проведеної роботи підготувати повідомлення.	2	7
2	Визначення психогенетики. Основні генетичні поняття. Основні методи, які використовуються в психогенетиці людини. 1. Скласти бібліографію за однією із запропонованих тем (на вибір) «Основні генетичні поняття, закономірності спадковості» або «Основні методи, які використовуються в психогенетиці людини» з використанням Інтернет-ресурсів.	4	7
3	Закони Г. Менделя. 1. Навести приклади успадкування ознак, що підлягають законам спадковості, відкритих Г.Менделем. За результатами проведеної роботи підготувати повідомлення.	4	7
4	Відхилення від менделівських закономірностей. 1. Опитати членів сім'ї і найближчих родичів щодо їх груп крові системи АВ0 і резусу. Визначити їх генотипи. За результатами проведеної роботи підготувати повідомлення. 2. Розв'язування задач на успадковування ознак при наявності відхилень від менделівських закономірностей (задачі розміщуються на платформі Moodle).	4	7
5	Хромосомні аберації і поведінка людини. 1. Підготувати есе за однією із запропонованих тем (на вибір): «Хромосомні аберації і поведінка людини», «Аутосомне успадкування і кольорова сліпота», «Особливості успадкування дальтонізму», «Ідіографічні риси поведінки», «Роль хромосомних аберацій у виникненні аутизму»	4	7
6	Психогенетичне дослідження інтелекту. 1. Проаналізувати теорії інтелекту. Яка з теорій здається вам найбільш вірною? Дати визначення інтелекту за різними авторами. 2. Провести самодослідження за методикою PEN (Ганс і Сибіла Айзенки). За результатами проведеної роботи підготувати повідомлення.	4	7
7	Дослідження здібностей і креативності. Психогенетика функціональної асиметрії півкуль мозку. Провести самодослідження за такими методиками:	4	7

	Визначення загальних розумових здібностей (за Р. Вандерлік); Вивчення рівня невербальної креативності (за П. Торренсом); Опитувальник особистісної схильності до творчості за Г. Девісом (у редакції Б. Пашнева). За результатами проведеної роботи підготувати повідомлення.		
8	Психогенетичні дослідження темпераменту. Провести аналіз особливостей темпераменту членів вашої сім'ї і найближчих родичів і підготувати повідомлення за темою «Психогенетика особливостей темпераменту». За результатами проведеної роботи підготувати повідомлення.	4	6
9	Психогенетичне дослідження рухових функцій. Рухові тести. Підібрати надійні і валідні рухові тести: - для визначення рухових якостей; - для визначення психічних і вольових якостей; - для визначення функціональних показників. Підготувати повідомлення за результатами проведеної роботи.	4	6
10	Психогенетика аномальної і девіантної поведінки. Злочинність як генетична основа аномалій поведінки. Генетика розладів самоконтролю людини. 1. Підготувати есе на тему: «Генні мутації, що пов'язані з підвищеною агресивністю» 2. Створити банк психодіагностичних методик, що можуть бути використані для діагностики змісту та чинників розладів самоконтролю людини.	4	6
11	Генетика психічних розладів. 1. Пояснити, чому хорея Гентінгтона є досить поширеною. Відповідь обґрунтуйте. 2. Підготувати повідомлення на вибір за темами: «Чи успадковуються психічні розлади?», «Як пов'язані гени з розвитком тривожності та депресії», «Генетика біполярного розладу».	4	6
12	Генотип-середовищна взаємодія. Підготувати повідомлення на вибір за темами: «Фактори середовища, які впливають на розвиток здібностей» або «Вклад генетичних факторів і факторів середовища у вербальні і невербальні інтелектуальні здібності»	4	6
Разом		46	78

*Примітка. Самостійна робота виконується студентами денної та заочної форми навчання у письмовому вигляді згідно з визначеними завданнями.

Самостійна робота над навчальною дисципліною також включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до практичних занять; систематизацію вивченого

матеріалу перед заліком (іспитом); опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; переклад іноземних джерел встановленої тематики; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Обладнання: фліп-чарт, мультимедійний проектор (монітор), комп'ютер (стаціонарний чи ноутбук), сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ» (<https://moodle.uzhnu.edu.ua/>), Google Meet., ін.

Методи навчання

1. Основні форми навчального процесу при вивченні дисципліни **«Основи психогенетики»**:

- навчальні заняття
- самостійна робота студентів
- робота в наукових бібліотеках та мережі Інтернет.

2. Види навчальної роботи студентів:

- лекція
- практичне заняття
- залік.

3 метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів при вивченні дисципліни **«Основи психогенетики»** використовуються різноманітні методи навчання, а саме: вербальні (словесні), наочні та практичні методи, які включають в себе як подання матеріалу викладачем (лекція, розповідь, пояснення, бесіда), так і роботу студентів з книжкою (підручником, довідковою, науково-популярною і навчальною літературою) та глобальною мережею Інтернет, ін. Метод викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від цілей і завдань, виду занять, змісту теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) студентів, наявним умовам і часу, відведеному для вивчення теми. В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративний, або інформаційно-рецептивний метод (розповідь, лекція, пояснення, робота з роздатковим матеріалом, підручником, демонстрація та ін.)
- проблемний метод подачі навчального матеріалу, частково-пошуковий або евристичний методи (викладач розділяє проблему на частини, студенти здійснюють окремі кроки щодо розв'язування під проблем).

Під час викладання навчального матеріалу лекції використовується мультимедійна презентація.

Перелік методів навчання, що використовуються у процесі вивчення дисципліни:

1) *за типом пізнавальної діяльності*: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький; аналітичний; індуктивний; дедуктивний

2) *за основними етапами процесу*: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка

3) *за системним підходом*: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль

4) *за джерелами знань*: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – демонстрація, ілюстрація

5) *за рівнем самостійної розумової діяльності*: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький; метод проблемного викладання.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бойка О.А. Психогенетика : конспект лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 155 с.
2. Кондрашихіна О.А. Психогенетика. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2020. 168 с.
3. Маруненко І. М., Тимчик О.В., Неведомська Є.О. Психогенетика. Посібник для вищих навчальних закладів. Київський університет Бориса Грінченка. Київ. 2015. 231с.
4. Маруненко І.М., Тимчик О.В., Неведомська Є.О. Генетика людини з основами психогенетики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів Київський університет Бориса Грінченка. 2015. 230 с.
5. Пломін Р. Генплан. Як ДНК робить нас тими, ким ми є (Blueprint. How DNA Makes Us Who We Are). КМ-Букс, 2019. 320 с.

Допоміжна література

1. Сиволоб А.В., Рушковський С.Р., Кир'яченко С.С. та ін. Генетика : підручник, за ред. А.В.Сиволоба. Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет". 2008. 320 с.
2. Сергієнко Л. Практикум із психогенетики: навчальний посібник. Тернопіль: Навч.книга. Богдан. 2011. 360 с.
3. Столяр О. Б. Молекулярна біологія: навчальний посібник. Міністерство освіти і науки України, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. Київ: КНТ. 2018. 224 с.
4. Психогенні психічні розлади: навчально-методичний посібник. Л.О. Герасименко, А.М. Скрипніков, Р.І. Ісаков. Київ: Медицина. 2021. 208 с.
5. Тимчик О.В., Маруненко І.М. Практикум з психогенетики. Навчально-методичний посібник для практичних і самостійних робіт студентів небіологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Київський ун-т імені Б. Грінченка. 2014

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. ТОВ «Центр учбової літератури» <https://www.culononline.com.ua/>
2. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com>
3. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
4. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
5. Наукова бібліотека (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>)
6. е-репозитарій ([https:// www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace](https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-it/dspace))
7. сайт е-навчання ([https:// e-learn.uzhnu.edu.ua/](https://e-learn.uzhnu.edu.ua/)).

Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 2015 / 2016 н.р. без змін; зі змінами (Додаток____).
(потрібне підкреслити)

протокол № 17 від «30» серпня 2015 р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20____ / 20____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток____).
(потрібне підкреслити)

протокол №____ від «____» _____ 20____ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)